

Els prejudicis dels relats quan no coincideixen amb els cànons locals

Relats tradicionals i correcció política

Bienve Moya

En una població del litoral, els dies de Nadal la canalla participa d'una divertida tradició: la Carassa del moro Manani. Aquesta carassa, que representa l'enorme testa d'un pirata berber, s'exposa al pati interior de la Casa de la Vila i llança caramels per la boca. Simultàniament, en un castellet de titelles s'escenifica una historieta on un pirata moro desembarca a la platja d'aquesta població i es menja tots els torrons, etc. Al final, un petit heroi del país fa fugir el pirata.

Aquest relat, que certament inclou (antics) prejudicis cap els corsaris berberescs, s'ha contat d'aquesta manera des de fa molts anys; com altres vells relats que contenen prejudicis envers tota mena d'humans no coincidents amb els cànons locals. Darrerament, però, des d'alguns cercles d'opinió (educadors, militants pro drets humans, etc.) sincerament preocupats per la qüestió, ha sorgit la protesta. Les protestes, motivades per l'existència d'una bella colònia d'immigrants magribins a la població, solen exigir que se suprimeixi de l'obreta el terme (suposadament infamant) de moro. Aquesta especulació sobre l'assumpte sembla que l'hauríem d'inscriure en una insistent i mai resolta teoria pedagògica segons la qual caldria suprimir de les narracions (sobretot les infantils) aquells elements que la correcció política consideraria inadequats, tant els que inclouen referències xenòfobes, com violentes, etc. Si ho féssim així, però, i suprimíssim del relat -de la Carassa- el terme pejoratiu moro, amb quin altre terme l'hauríem de substituir? Optaríem per carregar-li els neulers a una altra ètnia: als ianquis, potser? "El ianqui que cada any ve a robar les llaminadures de Nadal dels nens d'aquesta població?" O bé potser fora millor, ras i curt, suprimir tota l'activitat, ja que, la cultura popular catalana -també l'europea-, certament no desapareixeria perquè es deixés de representar aquesta obreta.

Però, i pel conte de la Caputxeta Vermella, i el Nap Buf, per exemple, quina solució paral·lela hi trobaríem? En la Caputxeta, una nena és assetjada per un animal bestial que al final la devorà a ella i a la seva àvia. Tota la narració transcorre en una atmosfera de dramatisme violent i truculent en extrem. En el conte del Nap Buf i els seus germans, se'ns narra com aquests són abandonats pels pares enmig del terrible bosc ple de salvatgines i ogres només per treure-se'ls de sobre. O encara, quina serà la solució per als contes de la Ventafocs i la Blancaneu? No s'ha de considerar una severa discriminació que les dones madures hagin de ser lletges i dolentes

(madrastres), i les joves, belles i més bones que el pa? Què en fem d'aquesta mena de literatura universal de la qual cada any s'editen milers d'exemplars per a gaudi de la canalla? Tornant a l'assumpte que motiva l'article cal advertir que l'èpica i el costumari popular és ple de moros de tota mena: els gegants moros, els turcs i cavallets, els moros i cristians, etc. I certament els moros raptadors, pirates, assaltadors de les poblacions del litoral català indubtablement van existir durant uns quants segles, i la població els temia de valent, tant com els habitants de Palestina temien els despietats croats cristians. Quina resposta, doncs, podríem donar als qui pateixen per aquesta qüestió? I, abans de tot, quina proposició hauríem d'articular per als membres de les comunitats magribines que viuen, i més que en viuran, al país?

Una primera consideració, de cara als educadors i a les persones que se senten justament motivades per aquesta causa, és que tinguin en compte que els nens i adults magribins que actualment viuen a Catalunya, una qüestió principal que han d'assumir (i que també hem d'assumir nosaltres) és que ells no són pàries que han aparegut al món de cop, sinó que formen part d'una història que els relaciona amb la resta de pobles del món, també amb el nostre, el català, i que tant el nostre com el seu poble (que finalment conformen un sol poble humà), atïats per diversos poders, han estat protagonistes d'heroïcitats i també han perpetrat atrocitats. I la història (els records a partir dels quals es creen els relats i les llegendes també són història) no pot mistificar-se ni tant sols en benefici de la correcció política. Els relats llegendaris que narren fets de la humanitat antiga a voltes es fan difícils de contar (com en el cas que ens ocupa) perquè hi intervenen col·lectius que en altres èpoques han estat enfrontats i en canvi avui conviuen més o menys fraternalment. Però no existeix raó de cap mena per obviar la realitat, només la prudent exposició de la realitat, sigui la que sigui, ens permet d'assumir-la com el que ha estat, una etapa del passat que el present ha fet esdevenir anacrònica, fora d'ús. Els magribins que actualment viuen a Catalunya no poden sentir-se responsables de les traces que en la memòria popular hagi deixat l'actuació d'uns seus avantpassats. I als qui primer se'ns ha d'acudir que ni poden, ni se'n senten de culpables, és a nosaltres mateixos bandejant amb el tracte amb ells tot indici de paternalisme. Els immigrants magribins, com és de tota lògica, avui no s'identifiquen amb els moros de sarsuela que apareixen al nostre costumari; són immigrants, no pas idiotes. O és que algun català pot escandalitzar-se avui per sentir com una àvia grega conta als seus néts rondalles on els almogàvers aragonesos i catalans, són presentats com a pirates exterminadors?

Bienve Moya. Etnògraf